

NAKS TORI

Een maandelijks nieuwsbulletin van de organisatie Na Afrikan Kulturu fu Sranan.

COLOFON

Redactiemewerkers:

Darrel Geldorp
Cheryl Dijksteel
Gregory Rijssen
Jacintha Doest
Jennifer Haakmat
Melvin Boerleider
Nancy Lodik
Siegmiën Staphorst

Redactieadres: NAKS

J. Thomsonstraat 8
Tel: 499033
Fax: 531968

email:cultorgnaks@yahoo.com
cc.:joronk@hotmail.com
website:www.naks-suriname.com

Eindredactie:
Siegmiën Staphorst
Nancy Lodik

Layout:
Nancy Lodik

Inhoudsopgave

Redactioneel	2
NAKS Nederland start Club Actie	3
Informatiebijeenkomst over auteursrechten voor NAKS-ers	4
Marlène Babel, Seksuoloog: Investeer in je relatie	6
NAKS was uitblinker tijdens AVD 2011	8
Stichting Unu Pikin voert project "het land Afrika" uit	9
Muziekpresentatie NAKS Mi Agida	10
Puwema en Odo cursus	11
Het Javaanse huwelijk	12
NAKS allerlei	14

Beste Naks Tori lezers,

Op 4 mei was NAKS jarig, bijna bigi yari, want volgend jaar worden we 65. Wij zijn trots dat wij en degenen die ons zijn voorgegaan het gepresteerd hebben om deze organisatie al 64 jaar als vrijwilligers trekken. Als je wilt weten hoe sterk je bent is het soms goed om je heen te kijken en jezelf te vergelijken met anderen. Dat doen we ook als NAKS en om het met de woorden van Eric Rudge, lid van de Raad van Advies te zeggen: "We hoeven absoluut niet bescheiden te doen bij onze a.s. jubileumviering want ik weet niet of er een andere, soortgelijke organisatie in Suriname bestaat die 65 grote regentijden heeft doorstaan.....en vandaag de dag nog steeds een wezenlijke bijdrage levert aan de Surinaamse gemeenschap! " Op naar de 65 dus met alle prachtige NAKS-ers die op hun manier een bijdrage leveren en met alle steun van allen die ons op de een andere manier een kraka bieden.

Naks Tori feliciteert de lopers die hebben deelgenomen aan de 47ste Avondvierdaagse en topprijzen in de wacht gesleept hebben zoals u zult lezen. Gregory Rijssen zei het heel goed "de jury kon niet om NAKS heen". Onze complimenten gaan ook vooral naar de organisatoren achter de schermen, want wij zien de lopers, maar achter de lopers is er een sterke groep die de basis legt voor de fantastische culturele uitstraling: Ria Duiser, Judith Kalk, Namofani Betrouw (senioren) en Viola Brunst en Gelle Verwey (juniores).

Niet alleen bij de Avondvierdaagse gebeurt het een en ander ongemerkt achter de schermen. Ook bij NAKS Tori gebeurt het. Er zijn drie mensen die elke maand de teksten doornemen en voorstellen doen voor correcties en aanpassingen, soms voor wat betreft het taalgebruik, soms voor wat betreft de stijl. Het is goed om kennis te maken met dit trio: Loes Babel, Rieke Eersel en Henri Strijk.

Ook deze keer veel leesplezier toegewenst.

Stichting NAKS Nederland legt op dit moment de laatste hand aan de administratieve handelingen, zodat de NAKS Club Actie in Nederland in mei officieel van start kan gaan. Door NAKS Suriname is in december 2010 reeds een start gemaakt met deze fundraisingsactie. Met deze actie hoopt NAKS voldoende financiële middelen binnen te halen om het NAKS complex en de gebouwen te renoveren.

In de eerste editie van NAKS TORI legden we reeds uit dat het terrein en de ruimten erg vervallen zijn. Om het NAKS complex weer aantrekkelijk te maken voor bezoekers en hieruit inkomsten te genereren zodat NAKS zelfvoorzienend kan zijn, is renovatie noodzakelijk. Hiervoor is geld nodig. De coördinator van de clubactie in Nederland is Carolyn Codfried. Zij is tevens bestuurslid van NAKS Nederland. Ze geeft aan dat NAKS Suriname hen benaderd heeft om mee te helpen bij dit project door ook in Nederland de Club Actie te organiseren. Het project is meteen omarmd aangezien één van de hoofddoelen van NAKS Nederland is het ondersteunen van NAKS Suriname. Met de Club Actie wil NAKS Nederland naast fundraising ook meer bekendheid geven aan de organisatie NAKS en de activiteiten die ontplooid worden. NAKS Nederland heeft niet zoals in Suriname vaste leden, maar wel sympathisanten die NAKS een warm hart toedragen. En op deze groep en andere geïnteresseerden die zijn voorgedragen door leden van NAKS Suriname en Nederland zal een beroep worden gedaan.

Codfried besluit ons interview met een oproep aan alle NAKS leden en overige geïnteresseerden in Nederland en Suriname om zichzelf en hun relaties op te geven voor de Club Actie. Voor aanmelding of meer informatie in Nederland, kunt u contact maken met Stichting NAKS Nederland per email: stichting-NAKS-nederland@live.nl Belangrijk is om hierbij te vermelden dat het om de Club Actie gaat.

De laatste weken wordt er veel over auteursrechten gesproken, vooral sinds SASUR actief is geworden.

Er is zoveel dyugu dyugu rondom auteursrechten en SASUR. NAKS en NAKS-ers produceren en ontwerpen veel op cultureel gebied: muziek, angisa's, toneelstukken, gedichten, enz. . Het moet dan nuttig zijn om meer over auteursrechten te weten. Om deze reden hebben wij op 25 maart de jurist Edward Naarendorp en SASUR vertegenwoordigers uitgenodigd: mevrouw M. Gangapersad, directeur, en de heer P. Ramlall, voorzitter. Als gast was aanwezig, de heer Santiago, voorzitter van de regionale organisatie voor componisten, tekstdichters en muziekkuitgevers. Liesbeth Peroti was discussieleider.

NAKS Tori was natuurlijk aanwezig en nam de volgende informatie mee voor de lezers.

Velen denken dat met 'auteur' bedoeld wordt 'schrijver'. Volgens de wet Auteursrecht van 1913 wordt met 'auteur' bedoeld de 'maker van een artistiek product'. Een artistiek product kan zijn: een muziekstuk, een tekst van een lied, een gedicht (en bundel), een schilderij, een toneelstuk, een brochure, choreografie, kortom bijna alles wat het product is van een creatieve menselijke geest.

Als auteur mag je twee soorten rechten uitoefenen, het persoonlijk recht en het exploitatierecht.

Op basis van het persoonlijk recht mag je als een maker van een product eisen dat jouw naam op dat werk wordt vermeld. Je mag ook verbieden dat jouw werk onder een andere naam of titel openbaar gemaakt wordt. Je kunt je ook verzetten tegen veranderingen of verminkingen van jouw werk.

Bij het exploitatierecht gaat het erom dat je geld kan verdienen met jouw werken, composities, en dergelijke. Maar dat gebeurt niet zomaar. Je moet steeds, eigenlijk altijd en overal (in het land en in de wereld) kunnen vaststellen wie jouw werken gebruiken en wanneer dat gebeurt. En dan moet een vergoeding vastgesteld worden. Daarna moet je ook nog de gelden gaan innen.

Wat kan wel en niet via SASUR lopen?

Omdat het bijna onmogelijk is dat je dat allemaal zelf doet als auteur/maker, sluiten de auteurs/makers van werken zich aan bij organisaties die dit werk op zich willen nemen. Dit soort organisaties bestaan nu overal in de wereld. Voor vele Surinamers is Buma Stemra, gevestigd in Nederland, bekend. In Suriname kunnen auteurs, alleen van muziekwerken, terecht bij Sasur.

- Als je niet bent aangesloten bij SASUR heb je

wel recht op vergoedingen voor het uitbrengen van jouw muziek. Alleen moet je alles zelf regelen. Ben je lid van SASUR, dan zal SASUR voor jou opletten wanneer en hoe vaak jouw muziekwerken worden uitgebracht, de vergoedingen vaststellen en de gelden voor jou innen;

- Bij SASUR kan je alleen terecht voor rechten op muziekwerken;
- De rechten op ontwerpen van een angisa, het maken van een gedicht of boekwerk, het schrijven van een toneelstuk en dergelijke mogen wel vastgelegd worden zodat deze rechten ook beschermd zijn. Alleen moet je zelf actie ondernemen als iemand jouw rechten schendt;
- Als je lid bent van een muziekbond kan deze muziekbond zich niet bij SASUR aanmelden voor registratie van de naam van de band. Dat moet bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken (KKF). Alleen de maker(s) van het muziekwerk kan (kunnen) zaken doen met SASUR;
- Gezamenlijk aanmelden van een muziekwerk is mogelijk wanneer een groep auteurs samen een muziekwerkstuk heeft gemaakt. Dan wordt er een gezamenlijk aanmeldingsformulier ingevuld;
- Aansluiting bij SASUR betekent dat je belangen in Suriname maar ook in het buitenland worden behartigd.

Enkele adviezen van SASUR aan NAKS:

- NAKS afdelingen en leden moeten als eerste stap een overzicht maken van alle werken en producties van NAKS leden, met vermelding van de naam van de maker en de datum waarop dit werk gemaakt is. Dit geldt voor liederen (tekst), muziek (arrangement), klederdrachten, hoofddoeken (tekening), toneelstukken, odo's, enz.
- NAKS en/of de schrijvers van de muziekwerken en liedteksten kunnen vervolgens bij SASUR geregistreerd worden.
- Na de inleiding werden er vele vragen gesteld door de aanwezigen, maar NAKS TORI biedt geen ruimte om al deze vragen in dit artikel te behandelen. Mocht u vragen hebben over auteurs-rechten dan nodigen wij u uit om ze te sturen naar onze redactie. Wij zorgen in overleg met de deskundigen voor een duidelijk antwoord in de eerstvolgende NAKS TORI.

Tijdens een bijeenkomst met goed opgekomen publiek verzorgde Marlène Babel, maatschappelijk werker en seksuoloog, op 08 april een lezing over man-vrouw relaties in Suriname in het NAKS minitheater. Op een boeiende manier en met anekdotes uit haar jeugd en sociale milieu, heeft zij de aanwezigen veel denkstof meegegeven. Ze is er ook in geslaagd om een spetterende discussie aan te wakkeren. Opvallend daarbij was de positieve bijdrage van mannen aan de discussie.

Velen vonden de avond te kort. Voor degenen die er niet bij waren of die de hoofdlijnen op een rijtje willen, volgt hier de samenvatting van een kort vraaggesprek met Marlène Babel, die bezig is met het oprichten van een adviesbureau voor relatievragen van individuen en partners, in het bijzonder relatievragen op seksueel gebied.

Regelmatig bijstellen van jouw kijk op je partner

Marlène "Als ik het over investeren in je relatie heb dan wil ik hiermee zeggen dat een relatie zodanig ingericht moet zijn dat de mogelijkheid bestaat voor een regelmatige bijstelling. Jij bent degene die een belangrijke bijdrage kan leveren in de richting die je wenst te gaan met de relatie. Omdat jij het bent die de bouwstenen aan draagt en aangeeft wat je wel en niet wilt. Omdat jij de grenzen moet bepalen. Je wilt elkaar steeds beter leren kennen en begrijpen en stelt je open ten opzichte van elkaar. In alle openheid en zonder zware druk of geweld. Met een open geest luister je naar elkaar. Je hoort dan wat er daadwerkelijk gezegd wordt en niet wat jij graag wilt horen. Je bekijkt de ander niet vanuit jouw bril, maar je verwisselt de kleur van de brilglazen regelmatig. Dus zal je soms water bij de wijn moeten doen.

Leef je in in jouw partner maar verlies je 'ik' niet.

"Het is belangrijk dat jij je kunt inleven in de ander, in je partner, dat je als het ware kan aanvoelen wat hij of zij wil zeggen, bedoelt, wil en niet wil. Het is dus goed om een groot vermogen te ontwikkelen om de ander aan te voelen. Maar dat hoeft niet zover te gaan dat je helemaal opgaat in de ander en dat jouw 'ik' verloren raakt in de relatie. Probeer steeds je eigen grenzen binnen de relatie te bewaken.

Niet blijven steken in de fase van verliefdheid

In de eerste fase van de relatie (fase van verliefdheid) heb je de neiging in elkaar op te gaan, om elkaar volledig te willen toebehoren. De buitenwereld telt niet mee, je wilt alles met jouw partner delen en je op de totale harmonie afstemmen. Het risico is dat je daarbij kan vervallen tot "over intimiteit", met verlies van de Ik - grenzen en tot onderdrukking van alle agressieve en dikwijls seksuele strevingen. Wie je werkelijk bent komt niet naar voren. Je bent verliefd op elkaar, maar in feite zijn jullie intieme vreemden van elkaar. Als de fase van verliefdheid over is en je 'ik' blijft nog steeds onderdrukt, dan is er een duidelijke voedingsbodem voor problemen in de relatie.

Rol van de wederzijdse ouders

Investeren in je relatie biedt niet alleen duidelijkheid naar elkaar en eventuele kinderen maar ook naar de familie, vooral de wederzijdse ouders. Soms zijn zij het die de regels willen stellen van wat wel en niet mag binnen jouw relatie. Dat is glad ijs voor het opbouwen van een goede relatie. Stel dus ook daar je grenzen voor wat betreft de invloed van je ouders en schoonouders op jouw relatie. En blijf dat evalueren. Wat ouders moeten doen is in de opvoeding de kinderen die vaardigheden aanreiken, die hen tot volwaardige en verantwoorde burgers maken en die hun relatie kunnen invullen en ontwikkelen. Rechtstreekse bemoeienis van ouders met de relatie van hun kinderen is buiten de grenzen van het toelaatbare treden.

Opvoeding en relaties

In Suriname wordt m.i. nog onvoldoende geïnvesteerd in relaties. De vele alleenstaande ouders, tienermoeders, jonge drugsverslaafden, seksueel overdraagbare aandoeningen onder de jongeren, geweld in relaties kan het gevolg hiervan zijn.

In ons opvoedingsproces wordt niet tot nauwelijks over relaties gepraat. En als er gepraat wordt zegt men de dingen in een taal die kinderen niet begrijpen, zoals "Go pina pina, met andere woorden: ga ervaren wat het inhoudt". Daar word ik niet vrolijk van.

Man en vrouw moeten investeren

Investeren is niet specifiek voor vrouwen of mannen. Beiden hebben in de opvoeding boodschappen meegekregen die hen gemaakt hebben tot de vrouw of man die ze nu zijn. Wat willen ze behouden en wat willen ze loslaten? Dat is de vraag waarop ieder op zich antwoord zal moeten geven. Wat ik persoonlijk constateer is dat meisjes van huis uit allerlei geboden en verboden meekrijgen, terwijl jongens nauwelijks iets meekrijgen. Ouders gaan er van uit dat meisjes kwetsbaarder zijn dan jongens en dat ze daarom extra waakzaam moeten zijn op hun dochters. Dit, terwijl de jongens eigenlijk even kwetsbaar zijn en ook begeleiding nodig hebben. Jongens kunnen niet met een zwangerschap thuis komen, maar men vergeet dat ze wel iemand zwanger kunnen maken en daarvoor de verantwoordelijkheid moeten leren dragen.

Investeer in je relatie!

Investeren in je relatie houdt voor mij in: werken aan een duurzame, groeibevorderende, harmonieuze en verantwoorde relatie waar sprake is van openheid, verantwoordelijkheid, wederzijds respect, liefde, zorg en begrip voor elkaar en een geweldloze communicatie.

Voor seksuologische en relationele vraagstukken kunt u contact opnemen met Marlène Babel van het adviesbureau AFIBA, voorlopig alleen via email te bereiken: marleneafiba@hotmail.com.

Met het thema "Bewegen en Sporten, meten is weten" hebben we weer eens mogen genieten van de wandelmars. Voor de senioren culturele klasse heeft NAKS wederom de eerste prijs behaald. Ook onze junioren deden het goed. Zij eindigden in de culturele klasse op de tweede plaats.

ONZE NAKS AMBASSADEURS HEBBEN HET WEER GEDAAN!!!!!!

STICHTING UNU PIKIN VOERT HET PROJECT " HET LAND AFRIKA" UIT

Stichting Unu Pikin is een stichting die zich inzet voor de kinderen van Suriname en een bijdrage levert aan het verbeteren van het onderwijs in Paramaribo, de districten en het binnenland.

Vier weken lang heeft stichting Unu Pikin op twee verschillende basisscholen een project uitgevoerd waarbij het werelddeel Afrika belicht werd. Elke week werd steeds een ander thema over het werelddeel belicht zoals de windrichtingen, cultuurverschillen, de droge woestijn en muziek. Andere activiteiten waren het maken van een kaart, knutselen, het opvoeren van een toneelstuk over het Masaï volk en muziekinstrumenten maken.

Bij het laatste onderdeel op dinsdag 19 april 2011- het maken van diverse Afrikaanse instrumenten was Clarence Struiken, drummer van NAKS Kaseko Loco, uitgenodigd om met de kinderen muziek te maken. Dit gebeurde dan ook op een hele leuke manier. Alle kinderen hadden een instrument gemaakt. Er waren verschillende rammelaars en klikkers, met rijst en steentjes als vulling. Clarence Struiken gaf het basisritme aan en de kinderen eerst om de beurt mee, en later gezamenlijk. Het centrale ritme van de drummer werd opgevuld door het geluid van de rammelaars en klikkers van de kinderen. Hierdoor ontstonden verschillende ritmes. De kinderen hebben enorm genoten.

Het was een leuke dag vol met muzikale talenten! De kinderen en Stichting Unu Pikin zijn NAKS dan ook zeer dankbaar dat zij meegeholpen hebben met de afsluiting van dit thema!

Stichting Unu Pikin zet zich in voor de kinderen van Suriname en levert een bijdrage aan het verbeteren van het onderwijs in Paramaribo, de districten en het binnenland. Dit doet Unu Pikin (wat Onze Kinderen betekent) door het opzetten van schoolbibliotheken, het inzamelen en distribueren van educatieve sport- en spelmaterialen, en door het renoveren van schoolmeubilair in de sociale werkplaats in Paramaribo.

Hiernaast bezoekt Unu Pikin verschillende basisscholen om na-schoolse activiteiten uit te voeren gericht op taal- en kennisstimulatie. Hiervoor kunnen kinderen zich opgeven.

Op 24 juni 2011 zal er een boekenmarkt plaats vinden op het werkterrein van Unu Pikin. Dit zal de gehele dag duren. Door het jaar heen zijn er veel boeken ingezameld in Nederland en naar Suriname gestuurd; hiervan zijn al veel boeken naar scholen gegaan. Er zijn ook veel boeken die, net als elk jaar, voor een schappelijke prijs op de te organiseren boekenmarkt verkocht zullen worden. De boekenmarkt wordt gehouden op het adres: de Boerbuitenweg 34c.

Op maandag 18 april hadden de jongeren van Mi Agida wederom een interne muziekpresentatie. Het is een presentatie waarbij ruim 30 jongeren voor elkaar speelden en de familieleden te gast waren.

Liesbeth Peroti, artistiek leider van de Mi Agida muziekschool, aan het woord: "Solo's maar ook liederen in groepsverband op gitaar, fluit en dron werden gespeeld. Sharona, Samani, Morena, Dina, Chalyela, Rode, Edan, Justice, Jelaize, Chinara en Gisele brachten op de fluit, begeleid op conga's een vijftal bekende Surinaamse liederen en sloten af met 'Mama na sribi krosi'. Danielle uit de stemvormingsklas zong het lied 'a no frede me frede' en Dina 'mi abi wan dren', een gedicht van Elfriede Baarn op mu-ziek gezet door Liesbeth Peroti. Ook Suegra zong: 'Kownu oloysi lasi' en begeleidde zichzelf op de piano. Ophra zong het seketi lied 'Eeti', dat haar moeder schreef voor een educatief programma in het binnenland.

Durwin, Gion, Ajani, Melvin speelden onder leiding van de mede drummers Charisa en Gianni van de drumklas hun eigen nummers. De gitaristen Shelton, Ensio, Firgil, Samaaki, Rode, Sony en Chari speelden een prachtig arrangement op de beroemde 'Pata Pata' van Meriam Makeba. De Suripop liederen, 'Mi firi bun' en 'Ston e prakseri' werden vertolkt door Dina en Gabriella. Rolinso speelde piano en zong de beroemde 'One Love' van Bob Marley. Neville, speelde de prachtige piano solo 'Blaka Rowsu' van de legendarische 'Lieve Hugo'.

Verder bekende liederen als 'Bigi Dagu, Bagi, Tengenglen en Ba Wiryan gebracht. Het 25 jongeren tellend dron ensemble bracht een heftig arrangement gebaseerd op het ritmische clave patroon van de sek' sak'.

De muziekschool NAKS Mi Agida is een plek waar iedereen terecht kan voor informatie, scholing of bijscholing op het gebied van muziek. Scholieren kunnen bij ons terecht voor informatie over verschillende aspecten van Afromuziek, instrumentalist die bijscholing wensen, personen jong en oud die hun stem verder willen vormen of een instrument willen leren bespelen. Instrumenten als gitaar, drum, percussie, dron, fluit, maar ook Afrikaanse instrumenten zoals de kora, binta en Gha-

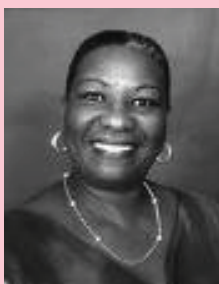
nese fluit. Spelen van bladmuziek, maar ook uit het hoofd spelen of leren door voor en na te doen (orale kennisoverdracht) zijn manieren waarop er wordt gewerkt.

De muziekstijlen zijn voornamelijk fusions van Afrikaans-Surinaamse, Caribische en Afrikaanse stijlen zoals, kaseko, kawina, nayabingi, jazz, reggae, seketi, folklore en Ghanese klassieke muziek.

We hebben ook een 25 jongeren tellend muziekorkest bestaande uit alleen percussie instrumenten (dron, chapu, sek' sak, seki seki's, maraca's, conga's apinti drons, skratji drons, trommels, stokken, raspen, enz.). Het liedrepertoire tijdens de muzieklessen bestaat niet uit religieuze muziek (Christelijke, Wintireligie of andere) maar amusementsmuziek en in het bijzonder luistermuziek (geen dansmuziek). Iedere dag zijn er lessen, maar op de vrijdag van 17:00 uur - 19:00 uur is het erg leuk, omdat er veel gejamd (improviserend samengespeeld) wordt.

Jaarlijks zijn er verschillende gastdocenten, master drummers die workshops verzorgen en in de maand augustus hebben we voor de zesde keer ons muziekstudiekamp en tournee naar de binnenlanden van Suriname.

Georgine Eduards is belast met de administratieve leiding van de muziekschool en Liesbeth Peroti met de artistieke leiding.

De Puwema en Odo cursus die 6 weken zal duren, gaat op 01 juni aanstaande van start. Het doel van deze cursus is om talentvolle jongeren en volwassenen te inspireren tot:

- het schrijven en presenteren van odo's
- het schrijven en presenteren van gedichten
- het kleden en presenteren van de koto op waardige wijze

Waarom het initiatief voor een odo training?

Celestine Raalte wilde graag haar bijdrage leveren, Siegmien Staphorst, NAKS voorzitter, kwam met het voorstel om een odo training te organiseren. Dat was precies in het straatje van Celestine, omdat odo voordragen haar ding is. Tegenwoordig wordt het voordragen van odo's over het algemeen gebracht alsof het iets 'plats' is, dat is een vertekend beeld van odo voordragen. Dat maakt haar erg verdrietig. Terwijl het voordragen van odo's een zeer plechtige geschiedenis kent. Een odo is een wijsheid, een poëzie, die onze voorouders ons hebben nagelaten. Het doel is dus de odo herstellen in haar eer die zij eigenlijk had. Celestine is ook in een volksbuurt opgegroeid met een Ons Belangvrouw, een marktvrouw, ook vrouwen die van vrouwen hielden, maar alles was stijlvol! Verder heeft zij ook odo moeten voordragen, maar niet op de manier waarop ze nu gebracht worden. Daarom is zij erg blij dat zij deze gelegenheid krijgt om een aanzet te geven om het verkeerde beeld van odo voordracht te herstellen. 'Plat' is iets wat ook in de samenleving hoort, 'bradjarie' mensen die horen ook in een samenleving en zij kijkt niet neer op hen, maar alles op zijn tijd!

Eerste voorwaarde om deel te kunnen nemen aan deze cursus is de 'wil'. Als je wil schrijven, zul je het ook kunnen zegt Celestine. Samen met Giesla Panka zal zij deze training verzorgen. Odo schrijven en voordragen zullen de hoekstenen van deze training worden. Celestine Raalte is modeontwerper (Akwenda Fashion, van de 'koto' tot cultuur), schrijfster, dichteres (sinds 1974) en verder een hele goede kenner van het Sranan. Zij zegt: 'Ik speel en splenderwijs komen heel wat dingen naar voren'.

De cursus zal vanaf 2 juni gedurende 6 weken op de donderdag en zaterdag worden gehouden, telkens van 17.30u -19.30 u. Aan deze cursus kunnen 25 personen deelnemen die in 2 groepen opgedeeld zullen worden. Voor meer inschrijvingen en meer informatie kunt u contact maken met de NAKS administratie.

Tussen 1890 en 1930 emigreerden ca. 33.000 Javanen naar Suriname. Jarenlang hielden ze hun tradities in ere. Het trouwen volgens de Javaanse traditie is een feestelijke aangelegenheid. Het is een mengeling van vele ceremoniële tradities en religieuze gebruiken uit de Islam. Binnen de Islam zijn er onder de Javaanse Surinamers drie stromingen: de traditionalisten, de puriteinen en de gematigde puriteinen. De traditionalisten vormen de grootste groep. Zij halen inspiraties en geloofsbeleving uit de kitab primbons (almanakken) en de Koran. De puriteinen hanteren de heilige Koran als het enige richtsnoer in de geloofsbeleving. De gematigde puriteinen hanteren de heilige Koran weliswaar als richtsnoer in de geloofsbeleving, maar maken gebruik van Javaanse symbolieken en tradities.

Het Javaanse huwelijk kent strikte ceremoniële regels. Een dukun mantèn, meestal een vrouw, leidt het huwelijksfeest. Van het aankleden van bruid en bruidegom tot het samenstellen van de sajèn (offer). Het uiteindelijk verbinden van man en vrouw tot een echtpaar wordt geleid door de modin of kaum.

De voorbereiding

Vroeger was het zo dat een huwelijk gearrangeerd werd door de wederzijdse ouders. Nu gaat het natuurlijk volgens de regels van de tijd. Ze kunnen naar de burgerlijke stand en trouwen op westerse wijze, maar ze kunnen dit ook combineren met een traditioneel Javaans huwelijk. Wanneer de jonggeliefden het voornemen hebben gaan de ouders van de jongen op een afgesproken dag naar de ouderlijke woning van het meisje. Volgens vaste stelregels vragen de ouders van de jongen officieel de hand van meisje aan haar ouders. Eén van de stelregels is het hanteren van het zeer formeel Javaans, het basa krama. Het kan ook zijn dat de ouders van de jongen de hulp inroep van een kerkelijke voorganger, de kaum of de modin.

Deze ceremonie heet lamaran. Lamaran was vroeger ook het geschenk van de aanstaande bruidegom aan de familie van de aanstaande bruid. Wanneer de jongen en het meisje elkaar nog niet kennen heet een dergelijke ontmoeting nontoni. Letterlijk betekent dit het bekijken van elkaar. Het meisje schenkt

bijvoorbeeld zonder een woord te zeggen thee in voor de jongen en zijn familie, maar intussen kijken ze wel bescheiden en stiekem naar elkaar.

Tarub bouwen

Trouwen in het Javaans in Suriname is vaak een buurtfeest. Niet alleen familieleden komen helpen (réwang), maar ook de bureu uit de omgeving. Anderen - vrienden uit de stad of andere dorpen - komen natuurlijk ook.

Het begint al een week voor het uiteindelijke huwelijksfeest. Eerst wordt er een tarub gemaakt. Een feesttent compleet met gapura (poort) aan het begin van de latar (voorhof). Een tarub wordt versierd met bloemen, bladeren en planten. Bananenbomen, bananenbladeren, bananen en kokospalmtakken vormen de basis.

Op de dag van het maken van de tarub wordt er natuurlijk gekookt. Want de inwendige mens van de wong réwang (helpers) moet ook gevoed worden. Er is altijd iemand die de zaak coördineert. Een gamelanset is op die dag ook al aanwezig. In de rustpauze nemen degenen die kunnen spelen hun positie in en weldra wordt er gamelanmuziek gespeeld.

Madadarèni

De feestavond voor kepenggihan of nemoni heet midadarèni. Dit wordt gehouden in het ouderlijk huis van het meisje, waarbij de jongen niet aanwezig mag zijn. Het meisje wordt opgemaakt en in het Javaans aangekleed. Midadarèni betekent ook

het zichtbaar worden van de maan 's avonds. Op de avond van midadarèni wordt er slametan gehouden. Na afloop van de slametan gaat de aanstaande bruid zich omkleden. Zij draagt nu gemakkelijke kleren. Zij gaat midden in de woonkamer zitten, roerloos tot middernacht. Het verhaal wil dat een engel binnentreedt en in het lichaam van het meisje blijft tot vijf dagen na de voltrekking van het huwelijk. De essentie hiervan is dat de bruid er tijdens de huwelijksceremonie mooier en knapper uit gaat zien, als een engel. Midadarèni komt van widadari dat hemelnimf betekent.

Kembang mayang ceremonie

Tijdens de midadarèni wordt het kopen van de kembang mayang ceremonie gehouden. Kembang mayang is een boeket bloemen, speciaal volgens de regels gemaakt voor dit doel. Het symboliseert de maagdelijkheid van de bruid en bruidegom. Meestal worden er twee gemaakt. De maker is vaak een oude man. De moeder moet de kembang mayang zogenaamd van de oude man kopen voor haar dochter.

Nebus kembar mayang

Deze officiële plechtigheid tijdens de midadarèni heet eigenlijk nebus kembar mayang. In plaats van het woord kembang is het nu kembar. Kembar betekent tweeling (anak kembar). Het woord kembar duidt aan dat er twee bloemstukken zijn die zogenaamd gekocht moeten worden door de moeder van de bruid. Kembang mayang is dus een algemene term voor een bloemstuk voor een officiële plechtigheid.

Nemoni of nemokaké ceremonie.

Deze twee woorden komen van het basiswoord nemu en betekenen 'vinden'. Nemoni betekent ontmoeting. En nemokaké betekent 'laten ontmoeten'.

Er vindt dus een ontmoeting plaats tussen de bruid en bruidegom. Eerst worden de bruid en bruidegom opgemaakt op twee verschillende plaatsen. De bruid wordt begeleid door de dukun mantèn en de moeder van de bruid. De bruidegom wordt begeleid door de kaum naar de plaats van ontmoeting. Meestal op het voorerf (latar) van het huis van de ouders van de bruid. Vanuit tegenovergestelde richtingen lopen zij elkaar tegemoet. Vervolgens brengt de moeder van de bruid het bruidspaar bij elkaar met een sléndhang (draagdoek). Het bruidspaar wordt in figuurlijke zin gedragen: digéndhong.

Tussen de dukun mantèn en de kaum ontstaat een levendige dialoog. Vervolgens wordt op een ludieke manier (het leven is een lach en een traan) gevraagd naar de bedoelingen van de bruidegom en of hij zijn huwelijkse plichten zal nakomen. Net zoals het betalen van de bruidschat het symbool vormt van de trouw aan de huwelijkse plichten, dient de volgende handeling ook als symbool gezien te worden als trouw aan de huwelijkse plichten van de bruid.

De bruid zal na de dialoog de voeten van de bruidegom reinigen met daarvoor klaargezet water, vermengd met diverse bloemen. Eerst wordt een ei kapotgemaakt door de bruidegom.

Vervolgens wordt het bruidspaar naar hun 'troon' (pajangan) gebracht. Een aantal kussens zijn opgestapeld en fraai gedrapeerd. Dit heet kasur babut. En verder gecompleteerd met een kleine sajèn (offer). Bruid en bruidegom gaan voor de troon zitten in een sila panggung houding (met opgetrokken knieën).

De dukun mantèn heeft een bord met rijst, speciaal voor de bruid en bruidegom bereid. Eerst voert de bruid de bruidegom, daarna doet de bruidegom hetzelfde. In het Javaans wordt dit didulang genoemd. Bruid en bruidegom voeren elkaar als ultieme uiting van zorg en liefde.

Op de feestdag zelf (meestal op de zaterdagavond) is er een optreden van een culturele groep. Vroeger werd er een wajang voorstelling, een ludrug opvoering of andhé-andhé lumut opvoering gehouden. Tegenwoordig een cabaretvoorstelling. Eigenlijk een ludrug opvoering met pop Jawa muziek in plaats van live gamelanmuziek.

Wilgo Baarn naar Nederland

Onze Oom Wil is voor een lange periode naar Nederland vertrokken. Hij heeft nauwelijks zijn voet op Nederlandse bodem gezet of hij is ingezet door NAKS Nederland om het optreden van Dayenne Denneboom tijdens een benefietactiviteit van de Suriprofs op 7 mei a.s. te regisseren.

NAKS Nederland actief tijdens Suriprofs benefietactie

Op 7 mei a.s. zal NAKS Nederland haar bijdrage leveren aan het Suriprofs gebeuren in het Sparta Stadion van Rotterdam. Maritha Kitaman, voorzitter van NAKS Nederland verstrekte de volgende informatie:

"Wij zijn door Dayenne Denneboom, spoken words artieste, lid van onze werkgroep Verkooporganisatie Loterij en host van het Suriprofs podiumgebeuren, benaderd voor deze samenwerking als onderdeel van de opening. Het gaat om een benefietactie, die wij heel goed kunnen gebruiken gezien onze goede doelenprojecten. Wij krijgen de gelegenheid ons werk aan een heel groot publiek bekend te maken. In de eerste plaats zal Dayenne als host, het NAKS werk flink promoten. Zij zal ook zelf optreden. Het gedicht dat zij zal voordragen heet 'Mamyo fu mi Afo'. Ze wordt begeleid door Archi op de dyembe. Samen zijn wij gekomen tot een performance in de banya sfeer. Wij worden ondersteund door enkele leden van de wintigroep Awidya en Wilgo Baarn heeft geholpen bij het opzetten en regisseren van haar presentatie".

Lucien Vriese geslaagd

Velen kennen onze Lucien Vriese, Voorzitter van de NAKS Theaterafdeling, als actief NAKS-er en voorman bij 1en1 is 3. Minder bekend is hij als brandweerman, terwijl hij dat al 31 jaar lang is. Nu dus een aangename kennismaking met Lucien als Hoofd van de Afdeling Training en Vorming van de Luchthavenbrandweer in de rang van onderbrandmeester.

Wij feliciteren Lucien met de succesvolle afronding van de cursus Pedagogisch-didactische Bekwaamheid, die ruim drie maanden geduurd heeft. Hij is nu bevoegd om interne trainingen te verzorgen bij de Brandweer. Lucien, van harte gefeliciteerd. NAKS is trots op je!

Singineti cursus van start op 01 juni

De voorbereidingen voor de cursus zijn afgerond. Op 01 juni zal de opening plaatsvinden. De lesdagen zijn wekelijks op dinsdag in het NAKS centrum, van 18.00 - 20.00 uur

Doel van de cursus:

De studenten moeten een singineti op cultureel waardige wijze kunnen inrichten en leiden.

Onderwerpen

Algemeen historisch perspectief

Contact en afspraken met de familie

Consumptiepakket

Kleding van de singineti leiders

Taken singineti leiders aan de tafel

Inrichting van de ruimte/zaal

Basisbenodigheden/attributen

Contact met publiek/gehoor

Programma van de singineti avond

Het ontrouwingsproces

Financiële aspecten

Culturele rouwverwerking bij diverse etnische groepen

Ayti dey : speciale liederen/tori/spelletjes

Siksi wiki: speciale liederen/tori/spelletjes

Leiderschapskwaliteiten/Problemen oplossen

Zang en stemvorming: Per les zullen er naast de theorie ook telkens 5 liederen aangeleerd worden (totaal 65 liederen).

Er is gekozen voor 2 lessen (2 x 45 min.) per keer en een korte pauze. Na week 6 zal er een simulatie singineti worden gehouden.

Aantal cursisten: 20

Duur van de cursus: 12 weken: juni t/m augustus 2011

Toelating: Afhankelijk van motivatie, contactuele eigenschappen en muzikale interesse.

Wij roepen u op om deel te nemen aan deze cursus. Voor nadere informatie en inschrijving: NAKS secretariaat, tel. 499033.

